

संवर्धन राखीव क्षेत्रास अभयारण्य घोषित करण्यासाठी राज्य वन्यजीव मंडळाच्या सदस्यांचा समावेश करुन उपसमित्या गठीत करणे.

महाराष्ट्र शासन
महसुल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक डब्ल्यूएलपी-०६.२१/प्र.क्र. १५९ /फ-१
मंत्रालय मुंबई, ४०० ०३२
दिनांक:- ०५ ऑगस्ट, २०२१.

वाचा :- प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्रमांक : कक्ष-२३ (२) / वजी/ सर्व्हे/प्र.क्र.२३ (२१-२२)/४३५/२०२१-२२, दिनांक १५.०६.२०२१.

प्रस्तावना :-

राज्य वन्यजीव मंडळाच्या दिनांक ०४.१२.२०२० रोजी आयोजित १६ व्या बैठकीत संवर्धन राखीव क्षेत्रासंबंधी खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

“एकुण ११ पैकी मोगरकसा वगळून १० संवर्धन राखीव क्षेत्रांच्या प्रस्तावास मंडळाने मान्यता प्रदान केली. मोगरकसा संवर्धन राखीव क्षेत्राबाबत अतिरीक्त क्षेत्र उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने शक्यता पडताळून पाहण्यासाठी प्रस्तावाची फेरतपासणी करण्याचे निदेश मंडळाने दिले. तसेच मंडळाने काही संवर्धन राखीव क्षेत्रातील काही भागास अभयारण्य घोषित करण्याची शक्यता पडताळून पाहण्यासाठी मंडळाची उपसमिती स्थापन करण्याचे ठरविले. सुरवातीस महेंद्री संवर्धन राखीव क्षेत्र घोषित करुन नंतर स्थानिक हितसंबंधी यांना विश्वासात घेऊन व पुनर्वसनाची व्यवहार्यता तपासून नजिकच्या कालावधीत अभयारण्य घोषित करण्याची शक्यता पडताळून पाहण्याचा निर्णय मंडळाने घेतला.”

राज्यातील १४ संवर्धन राखीव क्षेत्रातील काही भागास अभयारण्य घोषित करण्याची शक्यता पडताळून पाहण्यासाठी उपसमिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

अधिसूचित १४ संवर्धन राखीव क्षेत्र अभयारण्य घोषित करण्याची शक्यता पडताळून पाहण्यासाठी राज्य वन्यजीव मंडळाच्या अशासकीय सदस्यांचा तसेच त्या क्षेत्रातील अधिकाऱ्यांचा समावेश करुन ३ उपसमिती गठीत करण्याबाबत शासन खालीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे :-

उपसमिती क्र. १ :-

संवर्धन राखीव क्षेत्र	सदस्य	पद	समन्वयक अधिकारी
१. भोरगड संवर्धन राखीव	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक),	अध्यक्ष	अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई.
२. ममदापूर संवर्धन राखीव	नाशिक		
३. अंजनेरी संवर्धन राखीव			
४. मुक्ताई भवानी संवर्धन राखीव	श्री. विश्वास काटदरे	सदस्य	
	श्री. रोहिदास नामदेव डगळे	सदस्य	
५. तोरणमाळ संवर्धन राखीव	उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक), पूर्व नाशिक	सदस्य सचिव	

उपसमिती क्र. २:-

संवर्धन राखीव क्षेत्र	सदस्य	पद	समन्वयक अधिकारी
१. तिलारी संवर्धन राखीव	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), कोल्हापूर	अध्यक्ष	अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई.
२. जोर-जांभळी संवर्धन राखीव	श्री. सुहास वायंगणकर	सदस्य	
३. पन्हाळगड संवर्धन राखीव	डॉ. अनिष अंधेरिया, वाईल्ड लाईफ कॉन्झर्वेशन ट्रस्ट यांचे प्रतिनिधी	सदस्य	
४. चंदगड संवर्धन राखीव	श्री. अनुज खरे	सदस्य	
५. विशाळगड संवर्धन राखीव	उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक) कोल्हापूर	सदस्य सचिव	
६. आंबोली-दोडामार्ग संवर्धन राखीव			
७. मायणी संवर्धन राखीव			

उपसमिती क्र. ३ :-

संवर्धन राखीव क्षेत्र	सदस्य	पद	समन्वयक अधिकारी
१. मुनीया संवर्धन राखीव	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), नागपूर	अध्यक्ष	अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पूर्व, नागपूर.
२. कोलामार्का संवर्धन राखीव	उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक), सिरोंचा	सदस्य	
	श्रीमती पूनम धनवटे	सदस्य	
	श्री. कुंदन हाते	सदस्य	
	श्री. किशोर रिठे	सदस्य	
	श्री. बंडू धोत्रे, ईको प्रो संस्थेचे प्रतिनिधी	सदस्य	
	उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक), नागपूर	सदस्य सचिव	

२. वरील उपसमितींची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे राहिल:-

- वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ मधील तरतूदीनुसार, वन्यजीवांच्या संरक्षण आणि संवर्धनाच्या दृष्टीने उल्लेखित संवर्धन राखीव क्षेत्र अभयारण्य म्हणून घोषित करण्याबाबत योग्यता ठरविणे.
- प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या क्षेत्रावर असलेले स्थानिक लोकांचे हक्क व सवलती यांचा अभ्यास करणे.
- प्रस्तावित क्षेत्रातील स्थानिक लोकांशी सल्लामसलत करणे.

- ई) अभयारण्य म्हणून घोषित केल्यामुळे त्याचा स्थानिकांचे गुरेचराई, बांबू, जळाऊ लाकूड, गौण वनोपज गोळा करणे करणे व त्यांच्या उपजिविकेच्या संधी कमी होणे तसेच वाणिजीवरील अवलंबन कमी झाल्यास पर्यायी उपजिविकेची साधने याचे मुल्यापन करणे ईत्यादी बाबींचे अनुषंगाने असलेल्या वन अवलंबित्वावर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास करणे.
- उ) अभयारण्य क्षेत्रामध्ये रुपांतरण करावयाचे झाल्यास स्थानिक लोकांचे सदर क्षेत्रावरील अवलंबित्व कमी करण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.
- ऊ) प्रस्तावित अभयारण्यात कोणती गावे समाविष्ट करणे आवश्यक आहेत, व त्यांचे पुनर्वसन करावयाचे झाल्यास प्रचलित धोरणानुसार लागणारी जमीन/ रक्कम याचा अभ्यास करणे.

सदर उपसमिती अधिसूचित संवर्धन राखीव क्षेत्र ज्यांच्या अखत्यारीत असेल अशा स्थानिक वनअधिकाऱ्यांना समितीची बैठक/ अभ्यास दौऱ्याच्या अनुषंगाने आमंत्रित सदस्य म्हणून बोलावू शकेल.

३. उक्त समित्यांनी संबंधित गावकरी यांचेशी प्राथमिक स्वरूपात चर्चा करावी व त्यांचे मत / विचार जाणुन घ्यावे. तसेच क्षेत्रीय स्तरावर आवश्यक असल्यास भेटी देऊन व त्या क्षेत्रातील तज्ज्ञांशी चर्चा करून, याबाबतीत उपलब्ध साहित्याचा देखील अभ्यास करावा.

४. सदर उपसमित्यांनी आपले अहवाल शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून ३ महिन्यांच्या कालावधीत मुख्य वन्यजीव रक्षक तथा प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांना सादर करावे.

५. सदर अभ्यासगटामधील अशासकीय सदस्य यांना रुपये ८९००/- व त्याहून अधिक ग्रेड वेतन असणा-या शासकीय कर्मचा-यांच्या दराने प्रवास भत्ता व दैनिक भत्ता अनुज्ञेय असेल मात्र त्यांना विमान प्रवास आणि रेल्वेच्या वातानुकुलीत प्रथम वर्गाचा प्रवास अनुज्ञेय असणार नाही.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०८०५१२१८४२४०१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(सिध्देश सावर्डेकर)

विशेष कार्य अधिकारी,
महसूल व वन विभाग.

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. मंत्री (पर्यावरण, पर्यटन व राजशिष्टाचार), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. राज्यमंत्री (वने), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. प्रधान सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

७. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
८. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
९. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम, मुंबई.
१०. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पुर्व, नागपूर.
११. मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प, अमरावती.
१२. मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व बोर व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर.
१३. सर्व मुख्य वनसंरक्षक / वनसंरक्षक (प्रादेशिक).
१४. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, सहयाद्री व्याघ्र प्रकल्प, कोल्हापूर.
१५. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, नवेगांव-नागझिरा व्याघ्र प्रकल्प, गोंदिया.
१६. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर.
१७. वनसंरक्षक व संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान, बोरीवली.
१८. सर्व उपवनसंरक्षक (प्रादेशिक),
१९. राज्य वन्यजीव मंडळाचे सर्व सदस्य.
२०. फ-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई /निवड नस्ती.